

**Origenes: Werke mit deutscher Übersetzung / Bd. 1/1. Die
Kommentierung des Buches Genesis**

Hrsg. von Karin Metzler

Berlin ; New York, NY : de Gruyter ; Freiburg; Basel ; Wien : Herder, 2010

341 стр. ; 25 cm

ISBN: 978-3-451-32901-2

**Origenes: Werke mit deutscher Übersetzung / Bd. 1/2. Die
Homilien zum Buch Genesis**

Hrsg. von Peter Habermehl

Berlin ; New York, NY : de Gruyter ; Freiburg ; Basel ; Wien : Herder,
2011

359 стр. ; 25 cm

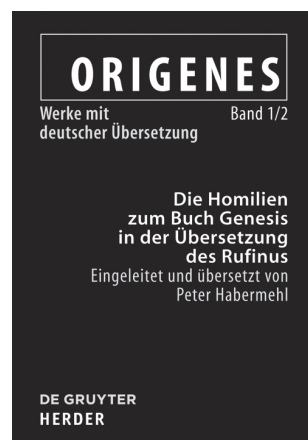
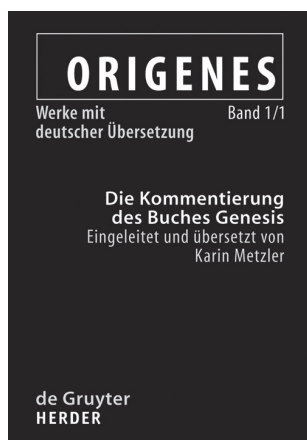
ISBN: 978-3-451-32902-9

Књига Постања у Оригеновом читању

Антички теолог Ориген – Ωριγένης – Ōrigénēs; латински још назван и *Origenes Adamantius* (рођен око 185 – умро око 254) својим академским стилем и својим оригиналним учењем о

темама као што су слобода, историја, правда оставио је дубоку бразду у хришћанској теологији и у општем духовном предању античког света. Ориген је ро-

ђен у Александрији и образован је у хришћанској вери. Његов отац је, сходно предању, страдао 202. г. у време прогона хришћана. Сходно изворима црквене историје, он је био ученик Климента Александријског. Ориген је сам био учитељ у Александрији читавих 28 година, како хришћанима тако и незнабошцима. Ориген је био, сведочи Јевсевије Кесаријски, ригорозни аскета, а његова богомо-

љачка ревност тако јака, да се сам кастрирао, како би одолевао искушењима плоти. У Александрији су настала његова најзначајнија дела. На једном путу у Палестину, 216. године, Ориген је, иако лаик, био замољен од Епископа у Јерусалиму и Епископа у Кесарији да држи предавања о Светом Писму. Од обојице епископа он ће бити рукоположен у презвитера, но без сагласности Епископа Димитрија из Александрије. Пошто се Епископ Димитрије том свршеном чину решено одупро, сазван је синод у Александрији. У првој сесији синода је Ориген добио забрану учења, а у другом му је оповргнут чин презвитера, односно био је враћен у ред лаика.

Ориген ће се настанити у Кесарији и основати сопствену школу књижевности, философије и теологије. У време прогона хришћана године 250. под царем Децијем Трајаном био је заточен и мучен. Године 251. је пуштен на слободу, али је 254. године умро, вероватно у Тиру – од последица злостављања.

Оригеново дело обухвата писма, расправе из области догматике, практичне теологије, апологетске списе, тумачења Библије и критичке списе. *Прошив Келса* (*Contra Celsum*) је једно од његових најзначајнијих дела – то је опсежан апологетски спис у коме Ориген износи аргументе против напада философа Келса, утицајног александријског пла-

тоничара из 2. века и жестоког противника хришћанства.

Ориген је и оснивач алегоријске егзегетике. Он је учио о троstrukом смислу Светог Писма, које се ослањало на популарно учење о трочланости човека као тела (*soma*), душе (*psyche*) и духа (*pneuma*). Аналогно томе се може разликовати буквални (соматски), морални (психолошки) и мистичко–алегоријски смисао Светог Писма.

Ориген је био платоничар који је настојао да споји грчку философију са хришћанском религијом. У 19. веку је о Оригену говорено да је *doctor nunquam nominatus, auditus per secula* – „учитељ који је вековима слушан, иако не и именом назван“. Ориген је развио теорију о Христу као Логосу или Оваплоћеном Слову, који од вечности са Оцем сапостоји. Оригеново учење је било и камен раздора око кога су се у средњем веку плеле дубоке теолошке контроверзе и настајали раздори.

Двојезично издање Оригенових сабраних дела у 25 књига – *Origenes: Werke mit deutscher Übersetzung* – има за циљ да за научне дисциплине различитих профила његове списе учини доступним као историјски уникат за актуелне религиозно–културне, теолошко–философске и етичке проблеме. Сви Оригенови списи ће бити припремљени и објављени на модерном језику. Многи Оригенови списи ће бити први пут преведени на немачки језик. Сви Оригено-

ви текстови ће бити пропраћени уводним текстом у дотично дело као и коментарима и објашњењима. Приређивачи ове серије су Алфонс Фирст (Alfons Fürst), професор црквене историје, патрологије и хришћанске археологије на Вестфалијском универзитету у Минстеру, као и Кристоф Маркшис (Christoph Marksches), професор црквене историје и патристике на Хумболтовом универзитету у Берлину. Име серије гласи *Origenes: Werke mit deutscher Übersetzung [OWD], Hrsrg. von Alfons Fürst; Christoph Marksches* у коедицији/саиздаваштву двеју угледних издавачких кућа – Walter De Gruyter у Берлину и Herder у Фрајбургу.

У центру Оригеновог дела стоји егзегеза Светог Писма. Његови коментари Библије су током времена прерасли у форму проповеди у којима је Стари Завет тумачен на кључним појмовима алегорезе и ранохришћанске типологије.

Коментари Књиге Постања

У овој свесци су уређени фрагменти из коментара Књиге Постања (Пост. 1, 1 – 5, 1) као и схолије уз тај текст. Грчки текст је преузет из „Griechischen christlichen Schriftstellern“.

Посебну место имају Оригенова тумачења Књиге Постања у односу на човека и Бога. Овде се налазе почеци хришћанске космологије као и полемика са антропоцентричном сликом Бога, као и питања хри-

стологије. О историји патријараха Ориген примењује свој сингуларан алегоријски егзегетски метод.

Омилије на Књигу Постања

Управо на примеру његових омилија (које су сачуване само у Руфиновом латинском преводу) је занимљиво да се прати како је Ориген многострукост тих сазнања која сежу од платонско–сточишке космологије до алегорезе о Лоту настојао да пренесе својој заједници као учитељ и духовник. Пред нама је Оригенов коментар Књиге Постања, приређивача Карин Мецлер (Karin Metzler). Оригену је потребно за „коментар“ 13 свезака (папирусних свитака). Уз то долазе још и „схолије“ (Scholien), које представљају коментаре других поглавља Књиге Постања. Схолије означавају коментаре које као објашњење непознатих појмова и речи бивају на маргинама текста или *inter lineam* између редова исписана. Кристоф Маркшис претпоставља да је при томе реч о аотатима записничара и преписивача. Своје коментаре је Ориген отпочео још у Александрији, преостале је довршио у Кесарији, римској луци у Палестини године 234. у свом новом месту пребивања. У исто време пише Ориген и своје основно дело, свој философски *opus magnum* *Περὶ ἀρχῆς* (*Peri archês, De principiis*), док су апологетски списи против интелектуалне бестије Келса доц-

није настали. Најдужи текст обухвата око 40 двоструких страница у коме је реч о пророштву са дужом расправом о исправности пророштва и неисправности астрологије. Звезде су знакови, а не силе (σημεῖα – δυνάμεις). Коментар изискује добро познавање античке реторике и граматике. Но коментар садржи и комплексна места кроз Оригенову компликовану аргументацију. Ориген не чита текст Књиге Постања као јудејски историјски текст, већ алегоријски, то јест сматра да текст поручује нешто друго и више од буквалне равни. Ориген ће етички изазов видети у анагогичком смислу: Адам је Христос, Ева је Цр-

ква, Бог је Света Тројица – Отац, Син и Свети Дух који лебди над водом – и Премудрост! *Sapientia*.

Увод приређивача, који је у маниру латинских *praefationes*, у целокупна дела (*Gesamtwerk*) врло је предметан и сажет. Оба дела OWD су приређена са највишом издавачком акрибијом. То је плод дугогодишњег минуциозног рада који је уложен у превод и коментар. Овај херкуловски пројект изискује пажњу не само тумача Оригеновог учења, већ и шире интелектуалне јавности, јер полаже темеље прецизнијем читању и рецепцији дела једног од најзначајнијих аутора свеколике античке и хришћанске историје. *Зоран Ангрић*

Christoph Marksches, Jens Schröter (Hrsg.): *Antike christliche Apokryphen in deutscher Übersetzung, I: Evangelien und Verwandtes*

Teilband I. und II. Mohr Siebeck, Tübingen 2012.

XXVI + 1468 стр. ; 24 cm

ISBN: 978-3-16-149951-7

Антички хришћански апокрифи

Новозаветни апокрифи се, након шест претходних издања, мимо сваког очекивања, објављују под промењеним насловом – *Антички хришћански апокрифи*.

Реч је о изузетно успелом избору апокрифних списа, обја-

вљених са минуциозним научним апаратом који омогућује оптималан увид у интернационалну библиографију и најновије научне тенденције у њиховом изучавању. То је примерна заслуга њихових приређивача, двојице професора са Хумболтовог универзитета у